शोधनिर्देशक
सहप्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेय

लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका निबन्धमा देशभक्ति

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

भीमप्रसाद सुवेदी
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०६५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

मिति : २०६५/०९/१३

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र **श्री भीमप्रसाद सुवेदी**ले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको **लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका निबन्धमा देशभक्ति** शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

हस्ताक्षर

(१) प्रा. राजेन्द्र सुवेदी
(विभागीय प्रमुख) ....

२. सहप्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेय
(शोधनिर्देशक) ....

३. डा. जगदीशचन्द्र भण्डारी
(बाह्य परीक्षक) ....

मूल्याङ्कन समिति

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि छात्र भीमप्रसाद सुवेदीले **लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका निबन्धमा देशभक्ति** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र स्नातकोत्तर तहको लागि उपयुक्त भएकाले यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६५/०९/१३

....
(सहप्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेय)
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
काठमाडौँ ।

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तहको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु सहप्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेयका प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र चुनौतीहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही मार्गनिर्देश गराएर अघि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यावहारिक कार्यव्यस्तताहरूलाई थाती राखी कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन एवम् श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधविषयमा शोधकार्य गर्न अवसर जुटाउने नेपाली केन्द्रीय विभाग एवम् विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदीप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै आर्थिक र व्यावहारिक समस्यासँग सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थामा ल्याइपुऱ्याउने पिता वेनुप्रसाद सुवेदी र माता सीता सुवेदीप्रति म आजीवन ऋणी छु । आफूले व्यावहारिक बोझ थामेर मलाई यस अवस्थासम्म पुऱ्याउन मरिमेट्ने दाजु अर्जुन सुवेदी तथा दिदीहरू मञ्जु, रीता, शान्ता सुवेदी एवम् सम्पूर्ण परिवारप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन प्रकट गर्दछु । यस शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आवश्यक सल्लाह तथा सुझाव दिनुहुने दाइ श्री लक्ष्मी ढुङ्गेलप्रति एवम् यस शोधपत्रको पाण्डुलिपिलाई यथासम्भव शुद्धताका साथ टङ्कन गरी प्राविधिक सहयोग गर्ने मित्र वीरेन्द्र नेपालप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि. वि., नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरसमक्ष पेस गर्दछु ।

....

भीमप्रसाद सुवेदी
नेपाली केन्द्रीय विभाग
२०६५

शैक्षिक सत्र : २०६३/०६४

मिति : २०६५/०९/

विषयसूची

पृष्ठसङ्ख्या

पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय १-५

१.१ शोधशार्षक १

१.२ शोधपत्रको प्रयोजन १

१.३ विषयपरिचय १

१.४ शोधकार्यको समस्या १

१.५ शोधकार्यका उद्देश्यहरू २

१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा २

१.७ शोधकार्यको औचित्य, महत्त्व तथा उपयोगिता ४

१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन ४

१.९ सामग्रीसङ्कलनविधि र शोधविधि ५

१.१० शोधपत्रको रूपरेखा ५

दोस्रँ परिच्छेद : देवकोटाको निबन्धयात्रा र निबन्धसिर्जना ६-१६

२.१ नेपाली निबन्धको विकासक्रम ६

२.१.१ प्राथमिक काल ६

२.१.२ माध्यमिक काल ७

२.१.३ आधुनिक काल ८

२.१.३.१ प्रथम चरण (१९९१-२०१६) ८

२.१.३.२ दोस्रो चरण (२००४-२०१६) ९

२.१.३.३ तेस्रो चरण ११

२.२ देवकोटाको नेपाली निबन्धमा आगमन १२

२.३ देवकोटाको निबन्धयात्रा र निबन्धसिर्जना १३

तेस्रो परिच्छेद : विधातात्त्विक दृष्टिले देवकोटाका निबन्धको विश्लेषण १७-४०

३.१ निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप १७

३.१.१ पूर्वीय दृष्टिकोणमा निबन्ध १७

३.१.२ पाश्चात्य दृष्टिकोणमा निबन्ध १८

३.२ निबन्धको परिभाषा १९

३.३ निबन्धका तत्त्वहरू २१

३.३.१ विषयवस्तु २४

३.३.२ विचार (उद्देश्य) २५

३.३.३ हार्दिकता/बौद्धिकता २५

३.३.४ दृष्टिबिन्दु २६

३.३.५ सङ्क्षिप्तता २६

३.३.६ भाषाशैली २६

३.४ देवकोटाका निबन्ध-विश्लेषणका आधार २७

३.५ निबन्धमा देशभक्तिको अभिव्यक्तिका माध्यम २८

३.६ देवकोटाका निबन्धको विधातात्त्विक विश्लेषण २९

३.६.१ 'लक्ष्मी निबन्धसङ्ग्रह'का निबन्धको विधातात्त्विक विश्लेषण २९

३.६.१.१ विषयवस्तु २९

३.६.१.२ विचार ३०

३.६.१.३ हार्दिकता/बौद्धिकता ३२

३.६.१.४ सङ्क्षिप्तता ३३

३.६.१.५ दृष्टिबिन्दु ३३

३.६.१.६ भाषाशैली ३४

३.६.२ 'दाडिमको रूखनेर' निबन्धसङ्ग्रहभित्रका निबन्धहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण ३५

३.६.२.१ विषयवस्तु ३५

३.६.२.२ विचार ३६

३.६.२.३ हार्दिकता तथा बौद्धिकता ३८

३.६.२.४ सङ्क्षिप्तता ३९

३.६.२.५ दृष्टिबिन्दु ३९

३.६.२.६ भाषाशैली ३९

३.७ निष्कर्ष ४०

चौथो परिच्छेद : देवकोटाका देशभक्तिमूलक निबन्धको विश्लेषण ४१-६०

४.१ पृष्ठभूमि ४१

४.१.१ भाषामा देशभक्ति ४१

४.१.२ संस्कृतिमा देशभक्ति ४४

४.१.३ प्रकृतिमा देशभक्ति ४९

४.१.४ नेपाली वेशभूषामा देशभक्ति ५३

४.१.५ नेपाली भूगोल/माटामा देशभक्ति ५४

४.१.५ नेपाली जाति र देशभक्ति ५७

पाँचौं परिच्छेद : उपसंहार ६१-६६

सन्दर्भग्रन्थसूची ६७-६८

सङ्क्षेपीकृत शब्द

सङ्क्षिप्त रूप	–	पूर्ण रूप
अनु.	–	अनुवाद
अप्र.	–	अप्रकाशित
आई. ए.	–	इन्टरमिडिएट अफ आर्टस्
ई. सं.	–	ईस्वी संवत्
एम्. ए.	–	मास्टर अफ आर्टस्
ए. व.	–	एकवचन
क्र. सं.	–	क्रमसङ्ख्या
गा.वि. स.	–	गाउँ विकास समिति
गो. प.	–	गोरखापत्र
च. सं.	–	चतुर्थ संस्करण
चौ. सं.	–	चौथो संस्करण
छै. सं.	–	छैटौँ संस्करण
ते. सं.	–	तेस्रो संस्करण
त्रि. वि.	–	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
त्रै.	–	त्रैमासिक
दो. सं.	–	दोस्रो संस्करण
ने. भा. प्र. स.	–	नेपाल भारतीय प्रकाशन समिति
ने.रा. प्र. प्र.	–	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पाँ. सं.	–	पाँचौँ संस्करण
पृ.	–	पृष्ठ
प्र.	–	प्रकाशन
प्रा. लि.	–	प्राइवेट लिमिटेड
बा. सं.	–	बाह्रौँ संस्करण
मा.	–	मासिक
वि. सं.	–	विक्रम संवत्
स्व.	–	स्वर्गीय
सम्पा.	–	सम्पादन/सम्पादक
साप्ता.	–	साप्ताहिक
सा. प्र.	–	साझा प्रकाशन